

Реферат на тему
Соціальні та політичні небезпеки

План

1. Загальні закономірності виникнення соціальних та політичних джерел небезпеки

2. Політичні небезпеки

3. Соціальні конфлікти

4. Заходи та засоби спрямовані на запобігання виникненню конфліктних ситуацій

Література

1. Загальні закономірності виникнення соціальних та політичних джерел небезпеки

Соціальними називаються небезпеки, що широко розповсюджуються в суспільстві і загрожують життю і здоров'ю людей.

Носіями соціальних небезпек є люди, що створюють певні соціальні групи, і розповсюдження соціальних небезпек зумовлено особливостями поведінки цих людей.

Соціальні небезпеки є досить чисельні, наприклад, всі протиправні (незаконні) форми насилля, вживання речовин, що порушують психологічну і фізіологічну рівновагу людини (алкоголь, наркотики тощо), шахрайство, шарлатанство, самогубство тощо. Причини соціальних небезпек породжуються соціально-економічними процесами, що відбуваються у суспільстві.

Соціальні небезпеки можуть бути класифіковані за певними ознаками.

За походженням можуть бути визначені такі **групи небезпек** :

небезпеки, що пов'язані з психічним впливом на людину (шантаж, шахрайство, крадіжки тощо);

небезпеки, пов'язані з фізичним насильством (розбій, бандитизм, терор, зґвалтування, утримання заручників);

небезпеки, пов'язані з впливом речовин, що руйнують організм людини (наркоманія, алкоголізм, паління);

небезпеки, пов'язані з хворобами (СНІД, венеричні захворювання);

небезпеки самогубства;

небезпеки, викликані низьким духовним та культурним рівнем;

небезпеки, викликані незадовільним матеріальним станом та умовами проживання (страйки, повстання, революції);

За масштабністю подій соціальні небезпеки можна розділити на:

локальні;

регіональні;

глобальні;

За статеву - віковими ознаками поділяють соціальні небезпеки, що характерні для людей, молоді, жінок, людей похилого віку.

Зараз все більшого значення набуває поділ суспільства за рівнем та джерелом багатства, наявністю чи відсутністю приватної власності. Водночас набувають сили і негативні чинники: формування нової соціальної диференціації та відповідних критеріїв її оцінки свідчить про нездорові відносини в суспільстві; надто різкий поділ на бідних та багатих; процеси збіднення та збагачення мають деформований характер.

За таких обставин різко зростають форми та розміри соціальних відхилень (злочинність, самогубство, наркоманія, проституція тощо). Ці та багато інших форм збоченої поведінки в умовах занепаду системи соціального контролю стали загрозливими для суспільства.

Отже, соціальне життя породжує зіткнення інтересів соціальних спільностей, структурне напруження, виникають джерела небезпек.

Види соціальних небезпек

Шантаж - у юридичній практиці розглядається як злочин, що полягає в загрозі розкриття, розголошення ганебних відомостей з метою отримати які-небудь вигоди (зиск, користь). Шантаж, як небезпека, негативно впливає на нервову систему.

Шахрайство - злочин, що полягає в оволодінні державним або особистим майном (або в придбанні прав на майно) шляхом обману або зловживання довірою. Очевидно, що людина, яка стала жертвою шахрайства, зазнає сильного психологічного стресу.

Бандитизм - це організація збройних банд з метою нападу на державні та громадські установи або на окремих осіб, а також участь в таких бандах і здійснених ними злочинах.

Розбій - злочин, що полягає в нападі з метою оволодіння державним, громадським або особистим майном із застосуванням насильства або загрозою насильства небезпечного для життя і здоров'я осіб, що зазнали нападу.

Зґвалтування - статеві зносини з застосуванням фізичного насильства, погроз з використанням безпорадного стану потерпілої.

Утримання заручників - суть злочину полягає в захопленні людей одними особами з метою примусити виконати іншими особами певних вимог.

Наркоманія - залежність людини від приймання наркотиків, захворювання яке проявляється в тому, що життєдіяльність організму підтримується на певному рівні тільки за умови приймання наркотичної речовини і веде до глибоких нервово-психічних розладів.

Виникнення наркоманії пов'язане з ейфорією, приємно збуджуючим ефектом наркотику. Чим сильніший ефект ейфорії, тим швидше настає звикання. Розвиток наркоманії може наступити як результат допитливості, експериментування, як наслідок прийому знеболюючих, снодійних засобів. Поширенню наркоманії сприяє нездорове мікросоціальне середовище, відсутність у людини інтелектуальних і соціально-позитивних установок. У всі часи наркоманія переслідувалась.

Алкоголізм - це хронічне захворювання, що зумовлене систематичним вживанням спиртних напоїв. З'являється фізична та психологічна залежність від алкоголю, психологічна і соціальна деградація, патологія внутрішніх органів, обміну речовин, центральної і периферичної нервової системи.

Велика кількість нещасних випадків і аварій пов'язана із вживанням спиртних напоїв. Алкоголь дуже впливає на нервову систему, психофізіологічні процеси навіть у тому випадку, якщо зовні поведінка людини не відрізняється від нормальної.

Паління - вдихання диму деяких тліючих рослинних продуктів (тютюну, опіум тощо). Паління тютюну - одна з найпоширеніших шкідливих звичок, що негативно впливає на здоров'я курця і оточуючих його людей, сприяє розвитку хвороб серця, судин, легень, шлунка. Тютюновий дим містить канцерогенні речовини.

Терор - фізичне насильство аж до фізичного знищення.

Зараз, як страшна епідемія, поширюється у всьому світі неоголошена війна без кордонів - *тероризм*.

2. Політичні небезпеки

До найхарактерніших політичних небезпек можна віднести конфлікти на міжнаціональному та міждержавному рівнях, духовне гноблення, політичний тероризм, ідеологічні, міжпартійні, міжконфесійні та збройні конфлікти, війни. Ще одним фактором, що викликає напруження у стосунках між країнами та націями є мілітарність, тобто політики гонитви озброєнь, підготовки й розв'язання загарбницьких воєн.

Найбільша кількість жертв через політичні причини є наслідком війни. Учені підраховали, що за більш як чотири тисячоліття відомої нам історії лише близько трьохсот років були абсолютно мирними. Найбільшу потенційну небезпеку в даний час для людства та природного середовища становить ядерна зброя. Зараз до виробництва її готові понад 40 держав світу, принаймі 30 країн її мають.

Велику небезпеку становлять хімічна та бактеріологічна зброя. Не виключена поява нових видів зброї.

Забезпечення безпеки в політичній сфері має за мету захист життєво важливих політичних інтересів суспільства (особистості, соціальних верств, спільноти в цілому) від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Протягом останнього десятиріччя в українському суспільстві неодноразово виникали загрози стабільності в політичній сфері. Головні з них:

- загострення політичних суперечностей між гілками влади;
- загострення суперечностей між політичними “таборами”, партіями;
- занадто часті відставки уряду;
 - шахтарські страйки;
 - високий рівень криміналізації державно-управлінських процесів в деяких регіонах (наприклад в Криму).

Окреме питання – проблема інформаційної війни, інформаційного криміналу і особливо інформаційного тероризму. Це загальна проблема захисту інформаційного простору України.

Політичні джерела небезпеки можна поділити на зовнішні і внутрішні загрози інтересам суспільства, держави.

Зовнішні загрози:

- висунення територіальних претензій;
- втручання у внутрішні справи;
- використання ресурсної та технологічної залежності для політичного тиску;
- втрата традиційних ринків збуту, недосконалість економічних зв'язків;
- нанесення збитків від санкцій міжнародних організацій, інших країн;
- переорієнтація суспільства на чужі для нації цінності;;
- посилення неконтрольованих міграційних процесів тощо.

Внутрішні загрози:

- активізація сепаратистських (прагнення до відокремлення) рухів у деяких регіонах;
- зниження рівня боєздатності воєнної організації;
- міжконфесійні та міжетнічні конфлікти;
- падіння виробництва , руйнування промисловості;
- зростання “тіньової” економіки, нелегальний вивіз за кордон капіталів, сировини;
- падіння життєвого рівня населення;
- криза платежів тощо .

Забезпечення безпеки в політичній сфері – одна з головних функцій державного управління.

3. Соціальні конфлікти

Соціально-політичні небезпеки досить часто виникають при соціально-політичних конфліктах.

Конфлікт – це зіткнення протилежних інтересів, поглядів, гостра суперечка, ускладнення, боротьба ворогуючих сторін різного рівня та складу учасників.

Джерелами конфлікту є соціальна нерівність, яка існує в суспільстві, та система поділу таких цінностей, як влада, соціальний престиж, матеріальні блага, освіта.

Конфлікт передбачає усвідомлення протиріччя і суб'єктивну реакцію на нього. Якщо конфлікт виникає в суспільстві, то це суспільний конфлікт.

Будь-який соціальний конфлікт, набуваючи значних масштабів, об'єктивно стає соціально-політичним.

Соціальні конфлікти бувають:

- політичні (конфліктують політичні системи);
- соціальні (конфліктують соціальні системи);
- економічні (конфліктують економічні системи, наприклад, корпорації).

Основні типи конфліктів між людьми:

- а) за учасниками: внутріособистісні, міжособистісні, між особою і суспільством, між групами, міждержавні;
- б) за сферами: економічні, політичні, ідеологічні, міжнаціональні, релігійні, побутові тощо;
- в) за характером: справжні, випадкові, давні.

Суб'єктами конфліктів можуть виступати:

- окремі люди, групи, організовані в соціальні, політичні, економічні та інші структури;
- об'єднання, які виникають у вигляді політизованих соціальних груп, економічних і політичних груп тиску, кримінальних груп, які домагаються певних цілей.

Помітне місце нині посідає один з різновидів соціального конфлікту – міжетнічний, пов'язаний із суперечностями, що виникають між націями.

Існує дві **форми перебігу конфліктів**:

- відкрита, тобто відверте протистояння, зіткнення, боротьба;
- закрита, або латентна, коли відвертого протистояння нема, але точиться невидима боротьба.

Поняття “соціально-політичний конфлікт” використовується коли трапляються великомасштабні зіткнення в середині держави (громадянська війна, страйки), та між державами (війни, партизанські рухи). Досить часто після завершення конфлікту виникає ще один етап – **постконфліктний синдром**, який характеризується напруженням у відношеннях сторін, які щойно конфліктували. Постконфліктний синдром у разі загострення може започаткувати новий конфлікт.

Отже, згідно конфліктологічного підходу, основу суспільного життя становлять інтереси, соціальне життя породжує протистояння, зіткнення інтересів соціальних спільностей, а їх соціальна життєдіяльність породжує структурне напруження, конфлікти.

4. Заходи та засоби спрямовані на запобігання виникненню конфліктних ситуацій

Виділяють (В. Бойко та О. Ковальов) такі **шляхи розв’язання конфліктних ситуацій**:

- а) попередження конфлікту;
- б) управління конфліктом;
- в) прийняття оптимальних рішень у конфліктних ситуаціях;
- г) розв’язання конфлікту.

Для запобігання виникнення конфліктної ситуації розробляються тактики, що враховують усі аспекти конфлікту як соціально-психологічного явища. З них вибирається та, яка відповідає певній конкретній ситуації. Виділяють такі **тактики**:

Розв’язання конфлікту на основі його сутності та змісту.

Насамперед треба реально встановити не тільки безпосередній привід конфліктного зіткнення, а й його причину, що часто не усвідомлюється

учасниками конфлікту. Далі треба визначити зону поширення конфлікту та проблеми, які він зачіпає, виявити реальні мотиви, що зумовили його виникнення. Розв'язання конфлікту можливе тільки при з'ясуванні реальних причин. Це завдання ускладнюється, якщо його виконує представник однієї з конфліктних сторін.

Розв'язання конфлікту з урахуванням його цілей.

Нерідко протиставлення цілей зумовлене не їхнім реальним змістом, а недостатнім порозумінням, домінуванням емоційних станів, різними позиціями, які відстоюють конфліктуючі сторони. У будь-якому випадку треба відмежувати цілі, що пов'язані з міжособистісною взаємодією (особисті домагання, стилі поведінки), від цілей соціальної взаємодії. В першому випадку ми ставимося до людини як до особистості, в другому – як до виконавця певних соціальних функцій. А це визначає стратегію розв'язання конфлікту.

Розв'язання конфлікту з урахуванням його функцій.

Учасників конфлікту треба переконати в тому, що стосунки між ними можна владнати шляхом обміну думками, уточнення позицій тощо.

4. Розв'язання конфлікту з урахуванням емоційно-пізнавального стану учасників полягає в тому, щоб показати негативний вплив емоційного напруження на учасників конфлікту. Знижується критичний рівень мислення, що призводить до необґрунтованих дій, емоційний стан негативно впливає на взаємодію, зумовлює неадекватне взаємо порозуміння. Під впливом емоцій конфліктна ситуація сприймається як така, що загрожує позиції людини в групі, а це спонукає до крайніх дій з метою збереження статусу. Конфлікт починає поширюватись, він поглинає дедалі більше членів організації, деформує усталені стосунки.

5. Розв'язання конфлікту з урахуванням властивостей його учасників.

Конфлікти нерідко виникають унаслідок невмілих дій керівника, неадекватного стилю його діяльності, психологічної некомпетентності. Причинами конфліктних ситуацій можуть слугувати специфічні риси характеру, особистісні властивості членів групи.

Розв'язання конфлікту з урахуванням його можливих наслідків.

Знання про можливі варіанти та наслідки завершення конфліктів допомагають вибрати найкращі засоби впливу на конфліктуючі сторони. Наслідки конфліктів залежно від їхнього змісту: 1) повна ліквідація конфронтації через взаємне примирення; 2) зникнення конфронтації, коли один з учасників перемагає, а інший визнає себе переможеним або коли обидві сторони програють чи задовольняють свої домагання; 3) послаблення конфлікту взаємними поступками; 4) трансформація конфлікту, перехід його в змінений або принципово новий конфлікт; 5) поступове згасання конфлікту; 6) механічне знищення конфлікту (ліквідація підрозділу, організації, звільнення учасника та інше).

7. Розв'язання конфлікту з урахуванням етики стосунків конфліктуючих сторін.

Етика доказів змушує спиратися не тільки на логіку думки, а й на поважне ставлення до опонента.

Етика критики спрямовує її не на особистість опонента, а на аналіз справи.

Етика згоди має на меті досягнення ефективного результату, підкріплення взаємних симпатій.

Виділяють (К.Томас та Р.Кілмен) п'ять ***основних стилів поведінки в конфліктних ситуаціях***, що спираються на власний стиль, стиль інших учасників конфлікту, а також на тип самого конфлікту.

Стиль поведінки в кожному конкретному конфлікті визначається ступенем прагнення задовольнити власні інтереси (діючи пасивно чи активно) та інтереси протилежної сторони учасників конфлікту (діючи спільно чи індивідуально). Якщо ваша реакція пасивна, то ви прагнутимете вийти з конфлікту, якщо реакція активна, то ви будете намагатися розв'язати його.

Той, хто використовує ***стиль конкуренції*** завжди активний і прагне розв'язати конфлікт власним способом. Такий стиль ефективний, коли людина має певну владу. Але це вкрай неефективний метод розв'язання особистих конфліктів. Стиль конкуренції викликає в інших почуття відчуження.

Стиль ухилення використовується в ситуаціях, коли позиція нестійка і відсутня співпраця з іншими з метою розв'язання проблеми, коли відчувається помилковість власної позиції та правильність позиції іншої сторони, коли сили не рівні або коли інший наділений владою.

Стиль пристосування означає, що ви дієте разом з іншою людиною, якщо результати дуже важливі для іншої людини й не дуже суттєві для вас. Він корисний у ситуаціях, у яких ви можете здобути перемогу, тому що інший учасник конфлікту має владу. Головна відмінність від стилю ухилення полягає в тому, що ви дієте разом з іншою людиною, ви робите те чого вона прагне. Поступаючись, ви можете пом'якшити конфліктну ситуацію і налагодити стосунки.

Стиль співпраці передбачає активну участь у розв'язанні конфлікту шляхом співпраці з іншими учасниками конфлікту для виявлення інтересів, реальних бажань обох сторін і відпрацювання різних варіантів вирішення проблем. Стиль співпраці найважчий, але дуже ефективний.

Стиль компромісу полягає в частковому задоволенні власних інтересів шляхом взаємних поступок. Тут не аналізується приховані внутрішні потреби. Сторони розуміють, що одночасно задовольнити їх інтереси неможливо але треба швидко досягти рішення і немає часу на обговорення, їх влаштовує тимчасове вирішення, інші шляхи неефективні, компроміс дає змогу зберегти нормальні стосунки.

До **головних методів вирішення конфлікту** можна віднести слідуючи:

- втеча від конфлікту (наприклад, усунення з політичної арени того чи іншого політичного діяча; звільнення з роботи за власним бажанням одного з працівників; еміграція з країни; розірвання шлюбу тощо);
- відкладання вирішення конфлікту – одна із сторін тимчасово поступається позиціями, відходить від боротьби, зникає зі сфери конфлікту. Згодом, зібравшись з силами, вона заявляє про себе знову, конфлікт розгортається повторно і потребує вже зовсім інших підходів і методів;
- примирення сторін через посередника на основі зближення позицій. Інколи

залучаються слідчі чи погоджувальні комісії, авторитетні посередники, експерти;

- третейський розгляд або арбітраж – сторони добровільно передають свої претензії для розгляду авторитетній інституції, рішення якої має бути для кожної з них обов’язковим;
- переговори – самі конфліктуючі сторони обирають найбільш прийнятну процедуру, метод погодження інтересів, припиняють суперництво чи зіткнення інтересів до завершення переговорів.

Якщо вказані методи не дають бажаних результатів, світове товариство застосовує нетрадиційні методи для вирішення глобальних конфліктів – створення буферної зони між конфліктуючими сторонами, введення миротворчих сил, економічні санкції, військовий удар тощо. При недосягненні бажаних результатів традиційними і екстраординарними методами на порядок денний ставиться питання про консенсус – досягнення відносної згоди конфліктуючих сторін з принципових позицій, що забезпечує тимчасову згоду й примирення.

Досягнення консенсусу не вирішує конфлікту, адже не знищує його чинників. Разом з тим консенсус пригашує конфлікт, дає змогу конфліктуючим сторонам зосередитись і обмірковувати як власні, так і чужі інтереси та претензії. Це дає можливість прийняття позитивних, конструктивних рішень та дій, підійти до остаточного вирішення конфлікту.

Засобами вирішення конфлікту є:

- уникнення конфлікту;
 - пом’якшення конфлікту;
 - компроміс;
 - ведення переговорів;
 - насильство;
- встановлення загальної цілі та прийняття рішення, що задовольняє конфліктуючі сторони, зосередження уваги на проблемі, а не на властивостях конфліктуючих осіб.

Своєчасне нерозв'язання конфлікту може призвести до соціальної напруги у суспільстві, викликати появу гострих суперечностей, надзвичайних ситуацій соціально-політичного характеру, надзвичайних подій, що загрожуватимуть безпеці суспільства.

Література

- Бедрій Я.І., Джигирей В.С., Кидисюк А.І. та ін. Безпека життєдіяльності – Львів, Афіша, 1999.
- Васильчук М.В., Медвідь М.К., Сачков Л.С., Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. Київ – 2000.
- Даценко І.І. Гігієна та екологія людини – Львів, Афіша, 2000.
- Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С. Цивільна оборона, Львів, Афіша, 2000.
- Джигирей В.С., Жидецький В.Ц., Безпека життєдіяльності – Львів, Афіша, 2000.
- Дубицький А.Е. Медицина катастроф М. 1994.
- Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник, Київ «Каравела» 2001, Львів, Новий світ, 2000.
- Жидецький В.Ц., Джигирей В.С. Основи охорони праці – Львів, Афіша, 2000.
- Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності – Київ, КДТЕУ, 1997.
- Захарченко М.В. Безпека життєдіяльності – Львів, За вільну Україну, 1997.
- Збірник документів з питань безпеки життєдіяльності в системі освіти – Львів, 1997.
- Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти, Суми. Університетська книга, 2000.
- Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини – Львів, Банківський коледж, 1999.
- Лозниця В.С. Психологія та педагогіка – Київ, ЕксОб, 2000.
- Методичний посібник з цивільної оборони і надзвичайних ситуацій, Київ, 1997.
- Миценко І.М. Забезпечення життєдіяльності людини в навколишньому середовищі – Кіровоград, 1998.